

Kazaniu, Kijowie, Kirowanie, Kirowsku, Kisziniewie, Leningradzie, Leningorodku, Mińsku, Nalczyku, Nukus, Przewalsku, Rydze, Suchumi, Swierdłowski, Taszkencie, Tbilisi, Ufie, Władywostoku.

Wśród setki największych ogrodów botanicznych 29 należy do Akademii Nauk ZSRR, 7 do Rolniczej Akademii Nauk ZSRR, 25 ogrodów należy do uniwersytetów, 8 do uczelni rolniczych i leśnych, 6 do uczelni pedagogicznych, a 5 to ogrody specjalistyczne akademii medycznych i instytutów farmaceutycznych. Pozostałe 20 to przeważnie ogrody miejskie, bądź też lokalnych organizacji kulturalno-naukowych.

Wśród radzieckich ogrodów botanicznych, obok wszechstronnych ogrodów gigantów, tak jak Syberyjskiego Oddziału Akademii Nauk ZSRR w Akademikgorodku, moskiewskiego czy kijowskiego, jest wiele bardzo specjalistycznych, jak Ogród Botaniczny Polarno-Górski Kolskiego Oddziału AN ZSRR w Kirowsku, czy Subtropikalny Ogród Botaniczny Gruzińskiej Akademii Nauk w Batumi, Ogród Botaniczny Dalekowschodniego Oddziału AN ZSRR we Władywostoku, czy też bogaty we florę azjatycką Ogród Botaniczny Kazachskiej Akademii Nauk w Ałma-Ata.

Na całym świecie jest ponad 500 większych ogrodów botanicznych rejestrowanych w międzynarodowych wykazach i katalogach (International Directory of Botanical Gardens, 1963; Botaničeskie sady mira, 1959), z czego 100 przypada na Związek Radziecki, a więc 20% wszystkich ogrodów botanicznych. Jeśli wzięlibyśmy 50 największych zarówno terytorialnie jak i znaczeniem na świecie, to przynajmniej 12 z nich znajdziemy w Związku Radzieckim (w Moskwie, Kijowie, Jałcie, Batumi, Ałma-Acie, Akademikgorodku, Leningradzie, Suchuni, Tbilisi, Mińsku i Soczi). Największe zagęszczenie ogrodów botanicznych w ZSRR jest na Ukrainie, w Średniej Azji oraz na Zakaukaziu.

LITERATURA

- Botaničeskie sady mira*, 1959. Akademia Nauk SSSR, Moskwa, 1—104.
 Fletcher H. R., Henderson D. M., Prentice H. T., 1969. *International Directory of Botanical Gardens*, II, Oosthoek Pub. Com. Utrecht, 1—206.
 Hyams E., MacQuitty W., 1969. *Great Botanical Gardens of the World*, Nelson, London, 1—288.

ALEKSANDER ŁUKASIEWICZ
 Ogród Botaniczny UAM

DOBÓR DRZEW, KRZEWÓW I BYLIN DLA WARUNKÓW M. POZNANIA (CZ. II — KRZEWY)

W pierwszej części opracowania podano propozycję doboru gatunków najcenniejszych drzew liściastych i iglastych dla warunków m. Poznania (Wiadomości Botaniczne zeszyt 4 Kraków 1973 r.). W niniejszym artykule podaję propozycję

PROPONOWANY WSTĘPNIE DOBÓR KRZEWÓW DLA WARUNKÓW M. POZNANIA

Przydatność dla poszczególnych siedlisk: + — peryferie miasta, warunki życiowe najbardziej zbliżone do naturalnych; ++ — pogranicze parków, przedogródki, zabudowa luźna, częściowo naturalna gleba; +⊕ — jw., ale pod warunkiem b. starannego przygotowania podłoża i dobrej pielęgnacji; +++ — ulice śródmiejskie o zwartej zabudowie, silnie obciążone komunikacyjnie, całkowicie zniszczona górna warstwa gleby; ++⊕ — jw., ale pod warunkiem b. starannego przygotowania podłoża i dobrej pielęgnacji

Nazwa gatunkowa	1	Odmiany	2	Siedlisko	3	Uwagi
<i>A. Krzewy liściaste</i>						
<i>Amelanchier ovalis</i> Med.				++		Stanowisko słoneczne, niewybredny na rodzaj gleby
<i>Amorpha canescens</i> Pursh.				+++		jw.
" <i>fruticosa</i> L.				+++⊕		jw.
<i>Berberis koreana</i> Palibin.				++		Stanowisko słoneczne, gleba niezbyt sucha
— <i>X ottawensis</i> Schneid. i odm. np.			<i>Golden Ring</i> <i>Lombard's Purple</i> <i>Superba</i>	++		jw.
— <i>thunbergii</i> DC i odm. np.			<i>Atropurpurea</i> <i>Aurea</i> var. <i>maximowiczii</i> <i>Minor</i>	++		jw.
<i>Buxus sempervirens</i> Lam. i odm. np.			<i>Angustifolia</i> <i>Aureovariegata</i> <i>Myrtifolia</i> <i>Pendula</i>	+⊕		Niewrażliwy na stopień ocienienia i rodzaj gleby, odporny na suszę, nieodrzowny dla okolic, w których nie przemarza (zach. część kraju)
<i>Caragana arborescens</i> Lam. i odm.				+++		Stanowisko słoneczne lub półcieniste, małe wymagania glebowe
" <i>fruticosa</i> K. Koch				++		Stanowisko słoneczne lub półcieniste, małe wymagania glebowe
<i>Cercidiphyllum japonicum</i> S. et Z.				++		Stanowisko słoneczne, gleba niezbyt sucha
<i>Chaenomeles japonica</i> (Thumb.) Lindl. × <i>superba</i> Rehd. i odm. np.			<i>Grimson and Gold</i>	+⊕		Stosować pojedynczo lub w małych grupach
<i>Colutea arborescens</i> L.				+⊕		Stanowisko słoneczne, gleba niezbyt sucha
				+++		Stanowisko słoneczne, gleba żyzna, niezbyt sucha
				+++		Stanowisko słoneczne, niewrażliwy na rodzaj gleby

1	2	3	4
<i>Cornus alba</i> L. i odm. np.	<i>Argenteo — marginata</i>	++	Stanowisko słoneczne, gleba niezbyt sucha. Ozdobny w ciągu całego roku
" <i>anomum</i> L.	<i>Gouchaultii</i>	++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, gleba niezbyt sucha
" <i>controversa</i> Hemsl.	<i>Kesselringii</i>	++	Wymagania jw. Piękny pokrój, efektowne jesienne przebarwienie liści
" <i>kousa</i> Hance.	<i>Sibirica</i>	++	Wymagania jw. Efektowne duże białe kwiaty, czernone owoce przebarwienie liści jesienią
" <i>macrophylla</i> Wall.		++	Wymagania jw. Bogate kwitnienie, efektowne ulistnienie
" <i>mas</i> L. i odm. np.	<i>Aurea</i>	++ ⊕	Wymagania jw. Efektowny w ciągu całego roku Wczesne obfite kwitnienie
" <i>racemosa</i> Lam.	<i>Nana</i>	++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, gleba niezbyt sucha
" <i>sanguinea</i> L.	<i>Variegata</i>	++	jw.
" <i>stolonifera</i> Michx. i odm. np.	<i>Flaviramea</i>	++	Wymagania jw.
" <i>walteri</i> Wanger.		++	Wymagania jw.
<i>Corylus avellana</i> L. i odm. np.	<i>Aurea</i>	++	Niewrażliwy na stopień oświetlenia i rodzaj gleby
" <i>maxima</i> Mill. i odm. np.	<i>Fusco — rubra</i>	++	jw.
<i>Cotinus coggrygia</i> Scop. i odm. np.	<i>Purpurea</i>	++	Stanowisko słoneczne, niewybredny na rodzaj gleby. Niezwykle ozdobne owoce i jesienne przebarwienie liści. U form barwnych bardzo dekoracyjne ulistnienie
<i>Cotoneaster adpressus</i> Bois. i odm. np.	<i>Purpureus</i>	++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe, gleba niezbyt sucha
" <i>dielsianus</i> Pritz.	<i>Rubrifolius</i>	++	Stanowisko jw. Niezwykle dekoracyjne, obfite owocowanie. W czasie bardzo surowych zim pędy nadmarzają lecz wiosną ponownie odbijają
" <i>Little Gem</i> .		++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe, gleba niezbyt sucha
" <i>Little Gem</i> .		++	Stanowisko jw. Niezwykle dekoracyjne, obfite owocowanie. W czasie bardzo surowych zim pędy nadmarzają lecz wiosną ponownie odbijają

1	2	3	4
<i>Cotoneaster divaricatus</i> Rehd. et Wils		++	Stanowisko słoneczne niezbyt suche, niewrażliwy na rodzaj gleby. Ozdobiony w czerwone dojrzewające jesienią owoce
" <i>horizontalis</i> Decne.		++	Stanowisko jw. Piękny pokrój, jasnoczerwone dojrzewające jesienią owoce. Ozdobne, jesienne przebarwienie liści. W czasie surowych zim pędy nadmarzają, lecz ponownie odbijają
" <i>integerrimus</i> Med.		++	Stanowisko jw. Całkowicie odporny na mrozy
" <i>lucidus</i> Schlecht.		++	Stanowisko jw. Owoce czarne
" <i>multiflorus</i> Bge.		++	Stanowisko jw. Bardzo obfite owocowanie w początkach jesieni.
" <i>obscurus</i> Rehd. et Wils		++	Stanowisko jw. Owoce brązowe dojrzewają w IX
" <i>praecox</i> Vilmorin Andr		++	Stanowisko jw. Ozdobne przebarwienie liści jesienią. Owoce czerwone VIII—IX
<i>Cytisus scoparius</i> Link.		++	Stanowisko słoneczne, gleba lekka. Po łagodnych zimach obficie kwitnie. Stosować grupami. Wyssać tylko młode siewki. W czasie surowych zim marzną część nadziemne. Słabo odbija
" <i>supinus</i> L.		++	Stanowisko jw. Obficie kwitnie. Stosować grupami. Wysadzać tylko młode siewki. Rozmnaża się z samosiewu. Odporniejszy na mrozy
<i>Deutzia gracilis</i> Set Z.		+⊕	Stanowisko słoneczne lub półcieniste. Niewybredny na rodzaj gleby. W czasie surowych zim marzną części nadziemne, które wiosną odbijają. Efektowne kwitnienie, zależy od przezimowania pędów
" <i>X rosea</i> Rehd.		+⊕	Stanowisko jw. Nadmarza podobnie jak <i>D. gracilis</i>
" <i>scabra</i> Thunb.		+⊕	Stanowisko jw. Wytzymałość i efekt ozdoby jak u <i>D. gracilis</i>
<i>Evonymus alatus</i> Sieb.		+⊕	Stanowisko słoneczne lub półcieniste. Małe wymagania glebowe. Efektowny z pokroju, owoców jw. i jesiennego przebarwienia liści.
" <i>europaeus</i> L.		++	Stanowisko jw. W warunkach Poznania doskonala roślina okrywowa zimo-zielona, płożąca, wymaga
" <i>fortunei</i> Hand. Mazz.		++	lekkiego okrycia liśćmi

1	2	3	4
<i>Evonymus latifolius</i> Mill. " <i>verrucosus</i> Scop. <i>Exochorda racemosa</i> Rehd.	<i>Beatrice Farrand</i>	++ ++ ++	Stanowisko jw. Efektowne karminowe owoce Stanowisko jw. Stanowisko słoneczne lub półcieniste. Małe wymagania glebowe. Bardzo efektowne kwitnienie Stanowisko słoneczne lub półcieniste. Małe wymagania glebowe. W czasie bardzo surowych zim nadmarza lecz obficie odbija. Maksymalne kwitnienie tylko po łagodnych zimach
<i>Forsythia</i> × <i>intermedia</i> Zab. i odm. np.	<i>Primulina Spectabilis</i>	++ +++	Stanowisko jw. Odporniejsza na mrozy Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe Stosować głównie w większych założeniach zieleni, przede wszystkim okazy żeńskie
" <i>suspensa</i> Vahl. <i>Hippophaë rhamnoides</i> L.		++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, małe wymagania glebowe. W czasie ostrych zim nadmarza
<i>Holodiscus discolor</i> Maxim.		+++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, skromne wymagania glebowe. Na rabaty i jako roślina okrywowa
<i>Iberis sempervirens</i> L.		++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, skromne wymagania glebowe, odporna na suszę, niezwykle ozdobna w czasie masowego corocznego kwitnienia V—VI
<i>Ko kwitzia amabilis</i> Graebn.		++	Stanowisko słoneczne, odporny na suszę, bardzo ozdobny w czasie kwitnienia
<i>Laburnum anagyroides</i> Med.		++	Stanowisko słoneczne, niewrażliwa na rodzaj gleby i suszę
" <i>watereri</i> Dipp. <i>Lavandula angustifolia</i> Mill (L. officinalis Chaix ex Vill.)		++	Stanowisko słoneczne, niewrażliwa na rodzaj gleby i suszę
<i>Ligustrum vulgare</i> L. I odm. np.		++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, niewybredny na glebę
<i>Lonicera alpigena</i> L.	<i>Atrovirens Sempervirens</i>	++	Stanowisko jw. Ozdobiona w duże czerwone owoce
" <i>chrysantha</i> Turcz.		++	Stanowisko jw. Liczne czerwone owoce w VIII
" <i>coerulea</i> L.		++	Stanowisko jw. Głównie ozdobny z kwiatów
" <i>ferdinandi</i> Franch.		++	Stanowisko jw. Ozdobiony w owoce

1	2	3	4
<i>Lonicera korolkowii</i> Stapf. i odm. np.	<i>Aurora</i>	++	Stanowisko jw. W czasie surowych zim nadmarzanie pędów
„ <i>maackii</i> Maxim. i odm. np.	<i>Eriubescens</i>	++	Stanowisko jw. Efektowne ulistnienie. W czasie surowych zim nadmarzanie pędów, które jednak odbijają
„ <i>orientalis</i> Lam. i odm.	<i>Grandiflora</i>	++	Stanowisko jw.
„ <i>ruprechtiana</i> Regel.		++	Stanowisko jw.
„ <i>tatarica</i> L. i odm. np.		++	Stanowisko jw. Stosować odmiany wyłącznie odporne na zoocecidia
„ <i>xylosteum</i> L.		++	Stanowisko jw. Odporny na suszę
<i>Lycium halimifolium</i> Mill.		++++	Stanowisko słoneczne, niewrażliwy na rodzaj gleby.
<i>Malus sargentii</i> Rehd.		+⊕	Wytwarza odrosty korzeniowe Stanowisko słoneczne lub półcieniste, gleba niezbyt sucha. Ozdobiony w obfite kwiaty i ciemnoczerwone owoce
„ <i>toringoides</i> Hughes.		+⊕	jw.
<i>Mahonia aquifolium</i> Nutt		+⊕	Gatunek o szerokiej skali życiowej. W czasie surowych zim liście brunatnieją a nawet przemarzają.
„ <i>repens</i> G. Don.		++	Małe wymagania co do światła i gleby
<i>Pachysandra terminalis</i> S. et Z.		++	jw. Umiejętnie zastosowana cenna roślina okrywowa Stanowisko półcieniste i cieniste. Gleba niezbyt sucha. Wartościowa roślina okrywowa
<i>Philadelphus</i> × <i>congestus</i> Rehd. i odm. np.	<i>Conquete</i>	++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, niewybredny na rodzaj gleby, bardzo efektowne kwitnienie, bezwonny
„ <i>coronarius</i> L. i odm. np.	<i>Aureus</i>	++	jw. Silnie pachnący
	<i>Deutziflorus</i>		jw.
	<i>Duplex</i>		Stanowisko jw. Kwiaty skąpe lub brak. Ozdobny z pokroju
„ × <i>cymosus</i> Rehd. odm. np.	<i>Dresden</i>	++	Stanowisko jw. Pachnący, bardzo efektowny
	<i>Enchantment</i>		
	<i>Etoile Rose</i>		

1	2	3	4
<i>Philadelphus</i> × <i>falconeri</i> Sarg. odm. np.	<i>Favorite</i>	++	jw.
" × <i>lemonei</i> Lemoine odm. np.	<i>Fimbriatus</i> <i>Girandole</i> <i>Avalanche</i> <i>Manteau d'Hermine</i> <i>Mont Blanc</i>	++	jw.
" <i>microphyllus</i> Gray	<i>Rosace</i>	++	jw.
" <i>pekinensis</i> Rupr.	<i>Sirène</i>	++	jw.
" <i>pubescens</i> Loisel	<i>Slavini</i>	++	Stanowisko jw. Bezwonny
" × <i>purpureo-maculatus</i> Lemoine odm. np.	<i>D'Argent</i> <i>Voie Lactée</i> <i>Waterton</i>	++	Stanowisko jw. Pachnący
" × <i>virginialis</i> Rehd. odm. np.	<i>Luteus</i>	++	Stanowisko jw.
<i>Photinia villosa</i> DC		++	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe, szczególnie ozdabiany jesienią w jaskrawo czerwone owoce i efektownie przebarwiają się liście
<i>Physocarpus opulifolius</i> Maxim odm. np.		++ ⊕	Stanowisko słoneczne lub półcieniste. Małe wymagania glebowe
<i>Prunus spinosa</i> L.		++ ⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste. Małe wymagania glebowe i wodne
" <i>tenella</i> Batsch		++ ⊕	Stanowisko słoneczne, gleby niezbyt wilgotne. Intensywnie rozrasta się z odrostów korzeniowych
<i>Ptelea trifoliata</i> L. i odm. np.	<i>Aurea</i>	++ ⊕	Stanowisko słoneczne lub półcieniste. Małe wymagania glebowe i wodne. Ozdobiony głównie w owoce w końcu lata i zimą
<i>Pyracantha coccinea</i> Roem. i odm. np.	<i>Lalandei</i> <i>Kasan</i> <i>Keessen</i>	++	Stanowisko słoneczne, gleba niezbyt sucha. Niezwykle ozdobny w liczne owoce (żółte, pomarańczowe, czerwone) oraz błyszczące, częściowo zimno-zielone liście. Wrażliwy na przesadzanie (sadzić z bryłą ziemi) w czasie surowych zim nadmarza

1	2	3	4
<i>Rhamnus catharticus</i> L.		++	Stanowisko słoneczne, półcieniste i cieniste, małe wymagania glebowe i wodne. Liczne czarne owoce dojrzewające jesienią
„ <i>utilis</i> Decne.		+	Stanowisko jw. Efektowniejszy od poprzedniego gatunku
<i>Rhus typhina</i> L. i odm. np.	<i>Dissecta</i>	+++	Stanowisko słoneczne, znosi suche gleby, bardzo odporny na warunki miejskie. Ozdobiony w piękne jesienne przebarwienia liści, a u okazów żeńskich w okazałe owoce utrzymujące się w ciągu jesieni i zimy
<i>Ribes alpinium</i> L. i odm. np.	<i>Pumilum</i>	+++	Stanowisko słoneczne i cieniste. Niewrażliwy na rodzaj gleby i brak wilgoci. Bardzo odporny na warunki miejskie
„ <i>aureum</i> Pursh.		++	Stanowisko słoneczne i półcieniste. Dość odporny na niekorzystne warunki miejskie
„ <i>sanguineum</i> Pursh. i odm. np.	<i>Atrorubens</i> <i>Grandiflorum</i> <i>Splendens</i>	+	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, gleba niezbyt sucha. Niezwykle dekoracyjny w czasie kwitnienia. W okresie surowych zim nadmarza (odbija). Efekt kwitnienia zależy od stopnia przezimowania pędów
<i>Robinia viscosa</i> Vent.	<i>var. hartwigii</i>	+⊕	Stanowisko słoneczne, gleba przepuszczalna niezbyt sucha. Kwiaty różowe. W rejonie Poznania odporny na mrozy
<i>Rosa canina</i> L.		++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. Ozdobiona w kwiaty i owoce
„ <i>gallica</i> L. i odm. np.	<i>Conditorum</i>	++	Stanowisko jw. Ozdobiona głównie w efektowne kwiaty
„ <i>moyesii</i> Hemsl et Wils.		++	Stanowisko jw. Ozdobiona w kwiaty i owoce
„ <i>multiflora</i> Thunb.		++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. Ozdobna w kwiaty, owoce i pokroj. Ozdobna z kwiatów, owoców i pokroju. W czasie bardzo surowych zim przemarzanie pędów. Do stosowania na skarpach
„ <i>glauca</i> Pourr. (<i>R. rubrifolia</i> Vill.)		++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. Ozdobiona w kwiaty, owoce i czerwone liście

1	2	3	4
<i>Rosa omeiensis</i> Rolfe i odm. np.	<i>Pteracantha</i>	++	Stanowisko jw. Ozdobione w kwiaty, owoce i kolczaste pędy
" <i>pendulina</i> L.	<i>Altaica</i>	++	Stanowisko jw. Ozdobiona w kwiaty i owoce. Liczne odrosty korzeniowe
" <i>pimpinellifolia</i> L. i odm. np.	<i>Hispidia</i>	++	Stanowisko jw.
" <i>poliantha</i> Hort.	<i>Myriacantha</i>	++	Stanowisko słoneczne, gleba żyzna, dostatecznie wilgotna. Dość odporny na warunki miejskie
" <i>rubiginosa</i> L.		++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. Ozdobiona w kwiaty i owoce
" <i>rugosa</i> Thunb. i odm. np.	<i>Albo — plena</i>	++	Stanowisko słoneczne i półcieniste. Skromne wymagania żyłowe. Znosi glebę suchą, odporna na warunki miejskie. Bardzo efektowne liście, kwiaty i owoce. Odrosty korzeniowe
" <i>sweginzowii</i> Koehne	Dr Eckener	++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. Gatunek zdobny w kwiaty i owoce
<i>Rubus candicans</i> Weihe	Plena	++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. Wzrost bardzo bujny, gatunek ozdobiony w kwiaty i owoce
" <i>fruticosus</i> L.		++	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek cenny na zbrocza i nieużytki
" <i>giraldianus</i> Focke		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, zaciszne. Bardzo efektowne, łukowate pędy pokryte sinym, woskowym nalotem, ozdobna również w czasie zimy.
" <i>odoratus</i> L.		+⊕	W surowe zimy nadziemne pędy marną, lecz wiosną wybijają nowe
<i>Salix amygdalina</i> L.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba niezbyt sucha. Ze względu na odrosty korzeniowe nadaje się głównie jako wysoka roślina okrywowa
		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba niezbyt sucha

1	2	3	4
<i>Salix caprea</i> L.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba niezbyt sucha. Gatunek ozdobiony w kwiaty i kwiatostany („kotki”).
„ <i>cinerea</i> L.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba niezbyt sucha. Gatunek zdobny w kwiatostany jw.
„ <i>daphnoides</i> Vill. i odm. np.	<i>Latifolia</i> <i>Pomeranica</i>	+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste. Efektowny pokrój i ulistnienie
„ <i>elaeagnus</i> Scop.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba dostatecznie wilgotna. Ozdobny pokrój i liście
„ <i>friesiana</i> Anders. (S. rosmarinifolia L.)		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, szeroka skala życiowa. Efektowny pokrój
„ <i>purpurea</i> L. i odm. np.	<i>Pendula</i>	+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba dostatecznie wilgotna
„ <i>viminalis</i> L.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek odporny na warunki miejskie
<i>Sambucus nigra</i> L. i odm. np.	<i>Laciniata</i>	+	Stanowisko słoneczne i cieniste, gleba żyzna, dostatecznie wilgotna
„ <i>racemosa</i> L. i odm. np.	<i>Laciniata</i>	+	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. Stosować głównie w założeniach rabatowych
<i>Satureja montana</i> Scheele.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek odporny na mróz. Efektowne kwitnienie
„ <i>aitchisonii</i> Hemsl.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek odporny na suszę. Dekoracyjne kwitnienie
„ <i>sorbifolia</i> A. Br.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Liczne odrośla korzeniowe
„ <i>tomentosa</i> Rehd.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek odporny na suszę. Dekoracyjne kwitnienie
<i>Spiraea albiflora</i> Zab.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek odporny na suszę. Dekoracyjne kwitnienie
„ <i>arguta</i> Zab.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek odporny na suszę. Dekoracyjne kwitnienie
„ <i>bumalda</i> Burvenich i odm. np.	<i>Anthony Waterer</i> <i>Froebelii</i>	+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek odporny na suszę. Dekoracyjne kwitnienie

1	2	3	4
<i>Spiraea chamaedrifolia</i> L. " <i>Fritschiana</i> Schneid. " <i>japonica</i> L. i odm. np.	<i>Macrophylla</i>	++ ++ ++	jw. jw. jw. Piękne przebarwienie liści. W czasie surowych zim nadmarzanie pędów, które jednak odbijają jw. Odporniejszy na mrozy
" <i>menziesii</i> Hook. " <i>nipponica</i> Maxim. " <i>salicifolia</i> L. " × <i>vanhouttei</i> Zabl. " <i>vetichi</i> Hemsl.		++ ++ ++ ++ ++	jw. Dobrze znosi warunki miejskie jw.
<i>Staphyllea colchica</i> Stev.		++ ⊕	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, gleba niezbyt sucha, żyzna
<i>Stephanandra tanakae</i> Franch et Sav.		++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, niewybredny na rodzaj gleby. W czasie ostrych zim przemarza lecz obficie odbija. Efektowne jesienne przebarwienie liści
<i>Symphoricarpus albus</i> Blake.		++	Małe wymagania co do światła i gleby, oraz wilgoci. Na ogół odporny na warunki miejskie (nie zawsze zachowuje się jednolicie). Odrośla korzeniowe. Gatunek ozdobiony w owoce (białe)
" × <i>chenaullii</i> Rehd. <i>Syringa amurensis</i> Rupr. i odm. np.		⊕ ++	jw. Efektowne czerwone owoce Stanowisko słoneczne lub półcieniste, małe wymagania glebowe. Efektowne kwitnienie
" × <i>chinensis</i> Willd. i odm. np.		++	<i>Japonica</i>
" × <i>prestoniae</i> Mc. Kelvey " <i>reflexa</i> Schneid. " <i>sweginzowii</i> Kochne et Ling. " <i>vulgaris</i> L. i liczne odm.		++ ++ ++ ++ ++	<i>Alba</i> <i>Duplex</i> <i>Metensis</i> <i>Saugeana</i>
<i>Tamarix gallica</i> L.		++	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. W czasie surowych zim przemarzanie pędów, które jednak odbijają. Efekt ozdobny zależy od stopnia przezimowania pędów

1	2	3	4
<i>Tamarix odessana</i> Stev.		++	jw. Nieco wrażliwszy na mrozy
" <i>tetrandra</i> Pall.		++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, małe wymagania glebowe. Gatunek odporny na suszę
<i>Viburnum lantana</i> L.		+++	Stanowisko jw. Efektowne jesienne przebarwienie liści oraz kwiaty i owoce
" <i>opulus</i> L. i odm. np.	<i>Sterile</i>	++	Stanowisko słoneczne i półcieniste, niewielkie wymagania glebowe. Ozdobiony w jesienne przebarwiania liści i białe kwiatostany
" <i>plicatum</i> Thunb.		++	jw. Pięknie przebarwia się w jesieni
" <i>prunifolium</i> L.		++	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba niezbyt sucha. Główny efekt ozdobny w V—VI
<i>Weigela florida</i> A. DC. i odm. np.	<i>Alba</i>	+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba niezbyt sucha. Efektowne i obfite kwitnienie
" × <i>hybrida</i> Jaeg. i odm. np.	<i>Purpurea</i>	+	Wrażliwsze na mróz odmiany wymagają lekkiego okrycia liśćmi nasad pędów
" <i>praecox</i> Bailey	<i>Venusta</i>	+	Stanowisko słoneczne i półcieniste. Małe wymagania życiowe
" B. Krzewy pnące	<i>Candida</i>	+	Stanowisko słoneczne, gleba żyzna dostatecznie wilgotna. W czasie bardzo surowych zim nadmarzanie pędów nadziemnych, które jednak odbijają. Bujny, efektowny pokrój
<i>Actinidia arguta</i> Planch. ex Miq.	<i>Conquete</i>	+⊕	Stanowisko jw. osłonięte. Egzemplarze męskie bardzo dekoracyjne, barwne
" <i>kolomikta</i> Maxim.	<i>Eva Rathke</i>	+	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Bujny wzrost, efektowne ulistnienie
<i>Ampelopsis brevipedunculata</i> Trautv i odm. np.	<i>Citrulloides</i>	+	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, gleba żyzna niezbyt sucha. Ozdobiony w okazałe liście
<i>Aristolochia durior</i> Hill.	<i>Elegans</i>	+⊕	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe. Wzrost bujny, gatunek ozdobiony w liście i owoce. Efektowny pokrój. Odporny na warunki miejskie
<i>Celastrus orbiculata</i> Thunb.		++	jw.
" <i>scandens</i> L.		++	jw.

1	2	3	4
<i>Clematis</i> × <i>jackmanii</i> Moore. i odm. np.	<i>Alba</i> <i>Superba</i> <i>The President</i> <i>Ville de Lion</i>	+	Stanowisko słoneczne, zaciszne, gleba żyzna. W czasie bardzo surowych zim nadmarza, ale wiosną odbija. Okrywać liśćmi
„ <i>vitalba</i> L.		++	Stanowisko słoneczne lub półcieniste, małe wymagania glebowe. Bujny wzrost. Efektowny z kwiatów i owoców
„ <i>viticella</i> L. i odm. np.	<i>Albiflora</i> <i>Coerulea</i> <i>Rubra grandiflora</i>	+⊕	Stanowisko jw. Nicco nadmarza w czasie surowych zim (odbija)
<i>Hedera helix</i> L.		++	Stanowisko półcieniste i cieniste, gleba żyzna dostatecznie wilgotna. Doskonała roślina okrywowa, efektywna w ciągu całego roku. Starsze egzemplarze nie wymagają pielęgnacji
<i>Lonicera caprifolium</i> L. i odm. np.	<i>Pauciflora</i> <i>Praecox</i> <i>Engelmannii</i>	+	Stanowisko słoneczne i półcieniste, gleba żyzna niezbyt sucha. Efektownie kwitnący (pachnący)
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> Planch. i odm. np.		+++	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe. Ozdobiony w przebarwianie liści jesienią oraz owoce
„ <i>tricuspidata</i> Planch. i odm. np.	<i>Veitchii</i> <i>Purpurea</i>	++	jw.
<i>Vitis amurensis</i> Rupr.		+⊕	jw.
„ <i>labrusca</i> L.		+⊕	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe, odporny na suszę. Ozdobne przebarwienie liści jesienią
„ <i>riparia</i> Michx.	<i>Alba</i> <i>Rosea</i> <i>Macrobotrys</i>	++⊕	jw. Liście okazałe
<i>Wisteria floribunda</i> DC. i odm. np.	<i>Alba</i> <i>Jako</i> <i>Sierra Madre</i>	+⊕	Stanowisko słoneczne, osłonięte, gleba żyzna. Efektowny pokrój liści i kwiaty. W czasie surowych zim nadmarza (odbija). Okrywać nasady pędów
„ <i>sinensis</i> Sweet. i odm. np.		+⊕	jw.

1	2	3	4
C. Krzewy iglaste			
<i>Juniperus chinensis</i> L. i odm. np.	<i>Pfitzeriana</i>	+	Wszystkie krzewy iglaste należą: Sadzić na dobrym i dostatecznie wilgotnym podłożu. Stosować tylko materiał dobrej jakości z dobrze zachowaną bryłą korzeniową. Przy sadzeniu ziemię do wypełniania dołów należy zasilać kompostem i torfem. Po posadzeniu, w okresie suszy oraz przed nastaniem zimy bezwzględnie obficie podlewać
„	<i>Cracovica</i>	+	Jeden z najodporniejszych gatunków iglastych w warunkach miejskich. Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe
„	<i>Hibernica</i>	+	Warunki jw., ale także na glebach suchych, piaszczystych
„	var. <i>depressa</i> Pursh	+	jw.
„	<i>Douglasii</i>	+	jw.
„	<i>Nana</i>	+	jw.
„	<i>Tamariscifolia</i>	+	Stanowisko słoneczne i półcieniste, małe wymagania glebowe
„	<i>Glauca</i>	+	Stanowisko jw.
„	<i>Tripartita</i>	+	Stanowisko słoneczne, małe wymagania glebowe.
<i>Pinus mugo</i> Turra i odm. np.	var. <i>mughus</i> Zenari	+	Jeden z najmniej wrażliwych na warunki miejskie krzewów iglastych. Niskie formy do stosowania również w dostatecznie dużych pojemnikach
„	var. <i>pumilio</i> Zenari	+	również w dostatecznie dużych pojemnikach
„	<i>Compacta</i>	+	
„	<i>Gnom</i>	+	
„	<i>Hesse</i>	+	

doboru krzewów z uwzględnieniem ich przydatności dla poszczególnych siedlisk naszego miasta.

Z uwagi na mniejsze rozmiary krzewów (płytszy system korzeniowy) istnieje tu większa możliwość przygotowania odpowiedniego podłoża, co szczególnie w niekorzystnych warunkach śródmieścia ma decydujące znaczenie. Dobre warunki glebowe w dużej mierze bowiem kompensują pozostałe niekorzystne czynniki dla życia i rozwoju roślin. Fakt ten winien być w większym niż dotychczas stopniu uwzględniany przy nowych nasadzeniach z uwagi na coraz większe skażenie środowiska miejskiego.

Tabela I przedstawia wartość poszczególnych gatunków dla warunków miejskich.

MIECZYSLAW TOKARSKI
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego

UPRAWA I KWITNIENIE TUNBERGII OSKRZYDLONEJ (*THUNBERGIA ALATA* BOJER) W OGRODZIE BOTANICZNYM UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO

W uprawie gruntowej pnączy zielnych nie posiadamy zbyt dużego wyboru. Skromny zestaw tej grupy roślin wzbogacić możemy coraz to śmielszym wprowadzaniem do uprawy mało jeszcze znanych u nas gatunków. Do roślin zasługujących na większe rozpowszechnienie w kraju należy niewątpliwie tunbergia oskrzydłona — roślina pnąca o wysokich walorach dekoracyjnych i interesującej biologii. Warto zatem podzielić się obserwacjami i wynikami jej uprawy w warunkach klimatycznych Wrocławia.

Tunbergia oskrzydłona należy do rodziny *Acanthaceae*, a jej nazwę rodzajową nadano na cześć szwedzkiego botanika Karla Petera Thunberga (1743—1822) następcy Rudbecka i Linneusza na Uniwersytecie w Upsali. Jest rośliną zielną, trwałą, ale w naszych warunkach klimatycznych traktujemy ją przeważnie jako roślinę jednoroczną. Tunbergia oskrzydłona pochodzi z Afryki południowo-wschodniej, gdzie wijąc się po luźno rozrzuconych krzewach dorasta do 2,5 m wys. Należy do roślin prawoskrętnie owijających podpórę, co jest rzadkością wśród pnączy. W naszych warunkach klimatycznych osiąga zwykle około 1,5 m wys. Jest rośliną ciepłolubną i światłozadną, a chłodne noce, jakie często nastają w drugiej połowie lata, silnie hamują jej przyrosty. Cała roślina jest miętko z rzadka owłosiona i wyróżnia się jasnozielonym zabarwieniem ulistnienia. Łodyga jest cienka, wiotka, obficie ulistniona.

Liście pojedyncze, naprzeciwległe ustawione, o blaszkach jajowatych do trójkątnie sercowatych, 3—8,5 cm długości i 2,5—5,5 cm szerokości, osadzone na dość długim (2—5 cm) oskrzydłonym ogonku. Blaszki liściowe są u nasady wcięte, na szczycie zaokrąglone, o brzegu płaskim, lub częściej z kilkoma z rzadka rozstawionymi ząbkami, spodem o wyraziście uwypuklonej nerwacji.